

ПРЕДРАГ БОЈИЋ

Уредништво Летописа: *Чини се да са развојем интјернетја и његовим ширењем постојаје уочљиво да се књижевност полако сели на сајбер просторе. Када је у интјанју проза, ја селидба је довела је до настајанка нових жанрова (интернет проза), нових начина писања (интерактивна проза) и читања (хипертекст), као и до нових комбинација читања и писања (фан-проза). Да ли ће у том прелазу/селидби у нове, виртуелне просторе поезија остати истиа, или ће се, и у ком смеру, променити?*

Предраг Бојић: Гледам на то као на другачији облик представљања, као на још један медиј, овај пут је то интернет, који је странији, свеобухватнији, приступачнији и неупоредиво бржи од свега до сада. Поезија своју суштину не може мењати. Ако би дошло то некакве промене онда то сигурно неће бити поезија, ако се песме и стихови буду представљали у HTML коду, некаквим шифрама програмских језика (мада то поједини данас и покушавају, што је глупост...), медиј поезије је реч... а реч се овај пут чита и са монитора... као и са папира... шта бисмо онда рекли за музику? Некад грамофонске плоче и сл. а данас? Меморијске картице и сл. Терен очипавања се мења... суштина мора остати иста. Медиј је реч, моћ је у значењу и свему осталом што поезију чини поезијом. Тужно је што за временску уметност нема времена. Књижевност је изгледа преспора за необузданост интернета. Бојим се да ће се све више предност давати инстант-тексту... ко ће то данас читати неколико стотина страница, па једва и две стотине? Читалачка моћ друштва се своди на обим не већи од обима порука на друштвеним мрежама – скраћено, недовршено... од истога поболева и књижевност, и у том правцу се већ развијају одређене промене, али сигурно: суштина се не може мењати.

Моџли бисмо рећи да је модерна проза – поправа за немоћућом прозом. Сличан појам је имала и модерна поезија. Она је настојала да уочијеби јеснички материјал који до сада није постојао или кога поезија преходних времена није могла да савлада и почини себи. Да ли савремена поезија има шансе да јеснички савлада грађу коју јој пружа савремени свет (производе културне индустрије, доминацију финансијског сектора и Силицијумске долине, постхуманизам и постдемократију), или ће се сконцентрисати на то да онева оно што праје?

Будимо фер па одредимо ствари овако... Ако је књижевност највестраније и најдубље посведочење онога што значи човек, а и поезија је књижевност... онда треба и да остане тако. Грађа савремене поезије је и живот савременог човека, као и онога пре... све може бити повод, пут којим се долази до опевавања нечега, али под условом да то остане поезија а не да човек сам себе теши како је пар описних реченица нечега (нпр. фамозне постдемократије) успела песма... допустити песми поетику, душу... не допустити да технички критеријуми заклоне или потпуно избаце оно што је битно и што чини песму песмом. Савремена поезија мора савладати све што савремени свет носи... али не будимо шкрти... није савремени свет само то наведено (постхуманизам, финансије, бриселски синдром итд.), срећом није само то...

Пишући свој елемички текст о јесничкој линији од Поа до Валерија, Т. С. Елиот је предсказао да линија поезије коју одликује радикална естетичка самосвест, оличена у чистотини/исолуцијој поезији, након Валерија „више не може да буде од какве користи будућим јесницима”. У сличном кључу могуће је поставити питање о користи од елиотовске линије у поезији. Да ли естетичка самосвест и традиција у елиотовском смислу те речи, јесу, још увек, од користи пост-постмодерним јесницима?

Кроз сочиво прошлог сагледавати будуће... не због тога је што је прошло успело само јер припада нечему пре (један од глупавих погрешно одомаћених ставова), већ је успело ако је дошло до поетског остваривања. Дакле, поштујемо нешто (што не значи да подржавамо, имитирамо... што не значи да се упорно позивамо на то...) јер у њему препознајемо остварену уметничку успелост... Традиција и учи и опомиње, наравно да се човек враћа непрестано томе... али се и ту треба чувати једног од претећих фанатизама писца... од користи свакако мора бити, али често долази до крајности, па нам је данас стање такво какво је у српској књижевности...

Један од лајџмоџива размишљања о ѿезији јесте смањивање броја чиџалаца, или бар чиџалаца џџамџаних збирки ѿезије. Шџа је разлоџ овом ѿренду и да ли он и на који начин ѿврайно делује на сџварање ѿезије?

Стигла нас је клеџва да ће поезију сви писати... додајмо томе још и необуздану хиперпродукцију (неправда и запостављање усџелих дела масом, квантитетом), одсуство непристрасне, смеле критике и болесну демокраџизацију књижевности... свему томе и чињеницу да поезија у друштву већ означава нешто бесмислено и ретардирано... а немамо се право ни жалити када је друштво сито великих ѿесника и још већих ѿесама... Недавно ме старији човек пита колико коџџа да објавим збирку ѿезије... па из овог његовог питања ваља изводити одговор на ово ваше... више ѿесника него читалаца... јадне глупости се пишу и објављују... још јадније се промовишу... па некако по навици ваљда се нико ни не усуђује рећи да је нешто смеће (јер јесте смеће) већ се то прећути... и имамо ово што имамо данас. Превише је обезвређена појава збирке, књиџе... тек поезије! Једноставно: одсуство званичне, стручне критике и чињеница да је друштву поезија обљутавила... нико више и не обраћа посебну пажњу да ли се ове године појавило 200 или 300 нових песника, као ни шта је било са онима од пре коју годину...

Једна од најјачих мџафора књижевностџи је одломак из Књиџе о Јову у којој Јов каже: „О кад би се најџисале ријечи моје! кад би се сџавиле у књиџу! Писаљком џвозденом и оловом на камену за вјечни сџомен кад би се урезале!“ Да ли савремени ѿесник још увек ѿежи да исџисује речи урезане у камен, или се мири са судбином да је оно џџо заџисује ближе ѿисању џранчицом ѿ ѿеску?

Постоји тај патолошки нарцизам ког се треба чувати... у свему па и у овоме. Многи данас не успевају... у поезији почетка 21. века сви мисле да су битни, сви гађају суштину, мислећи да су њихове приче или песме заслужиле вечност и како ће нас све ѿросвеџиџи... што је већа похлепа за вечношћу (читајмо: популарношћу), вишеструко је већа занемарљивост, јер хиљаде и хиљаде џенијалних књижевних дела сваки дан чекају на своју шансу... у тој општој поплави тешко је пратити све... што се поезије тиче, ово време је један немилосрдан палимпсест... вечна смена је у току, а све мање нам је џранчица (песка бар увек има...), за ове речи урезане у камен изгледа да ћемо морати причекати...

ПРЕДРАГ БОЈИЋ

* * *

*Предмећи њу су – њо њоду, у соби:
Поѡражњен ормар (кружница без круѡа)
Намесѡо завеса: сукња боје зоби.
Друѡа самоћа. Мирис. Влаѡа друѡа.
Књиге њо њоду а ѡразна сѡјалажа?
Посве неукусна и јефѡина ѡуѡа.
Плод задњеѡ смисла – фосил декуѡажа
Сусѡиже развод (берба); оѡкину ѡа.
Обриси рама; ексер у ѡрезиди;
Овај ѡуѡ виси невидљива слика
(Права дијаѡноза ѡоѡ енѡериѡера)
Ако је ѡакав с ѡѡим које се види
Шѡа ли са осѡаѡком ѡремиѡља и смера
Расѡарени ѡросѡор боје ѡроѡивника.*

(Из циклуса „Претпоследњења”)